

успішну модель підготовки фахівців, яка відповідає сучасним викликам інформаційного суспільства та глобального технологічного розвитку.

Ключові слова: професійне навчання, електронна інформація, технології, Китай, вища освіта, цифрові технології, компетенції, міжнародна співпраця

Стаття надійшла до редакції 22.05.2025 р.

УДК 378.043.2-056.2/.3

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.36.339370](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.36.339370)

ОЛЬГА ГУБАРЬ

ORCID:0000-0003-3640-1490

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТІВ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ УНІВЕРСИТЕТУ

У статті авторка виокремлює та характеризує ключові принципи формування культури взаємодії студентів в інклюзивному університетському середовищі. Принцип рівності та недискримінації передбачає безумовне визнання рівної гідності та прав усіх студентів, незалежно від індивідуальних особливостей, та виключення будь-яких форм дискримінації, упередженого ставлення чи соціального виключення в освітньому процесі. Принцип толерантності й поваги до різноманітності сприяє формуванню відкритості до діалогу та взаємного збагачення. Принцип емпатії та емоційної чутливості полягає в розвитку здатності розуміти емоційний стан іншої особи, виявляти співпереживання, підтримку та конструктивну участь у соціальній взаємодії, що є критично важливим у змішаних студентських колективах. Принцип партнерства та кооперації орієнтує учасників освітнього процесу на горизонтальні, взаємоповажні форми спілкування, що передбачають співдіяльність, взаємодопомогу та спільну відповідальність за результат взаємної роботи. Принцип педагогічної підтримки й супроводу наголошує на необхідності створення системи цілеспрямованої підтримки з боку педагогічного колективу, тьюторів і кураторів для формування сприятливого мікроклімату в інклюзивному середовищі. Принцип активної соціальної участі сприяє залученню всіх студентів до спільних навчальних, культурних і соціальних ініціатив, що забезпечує реалізацію потенціалу особистості через інтеграцію в академічне співтовариство. Принцип рефлексивності забезпечує розвиток критичного осмислення власного досвіду взаємодії, сприяє формуванню свідомого ставлення до власних установок, цінностей і моделей поведінки у процесі спілкування з іншими. Принцип інклюзивної педагогічної культури визначає необхідність формування у всіх учасників освітнього процесу світоглядних, етичних і професійних настанов, що відповідають ідеології інклюзивності та гуманізму в університетській освіті. Принцип саморегуляційності забезпечує розвиток саморегуляції поведінки у всіх учасників освітнього процесу та саморегуляцію особистості у процесі взаємодії студентів в інклюзивному університетському середовищі.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інклюзивні цінності, культура взаємодії, принципи, фахова підготовка, інклюзивне середовище, університет, студенти

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації системи вищої освіти України одним із пріоритетних напрямів є створення інклюзивного освітнього середовища, яке забезпечує рівні можливості для навчання всіх студентів, незалежно від їхніх фізичних, психічних, соціальних або інших особливостей. Зростання кількості студентів з особливими освітніми потребами в закладах вищої освіти зумовлює необхідність не лише технічного забезпечення доступності, а й формування відповідної культури взаємодії, що ґрунтується на принципах поваги, толерантності, емпатії, підтримки та партнерства. Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю: наукового обґрунтування принципів формування культури міжособистісної взаємодії в інклюзивному академічному просторі; адаптації існуючих педагогічних практик до умов інклюзії у вищій школі; підвищення рівня соціальної згуртованості студентських колективів та попередження проявів дискримінації.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Прийняття оновлених нормативно-правових актів, таких як, Закон України про освіту з правками (2025); Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016 р.), Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України № 957 (2021 р.)), визначає нові вимоги до організації інклюзивного освітнього процесу та, відповідно, до компетентностей педагогічних працівників. Це обумовлює необхідність розробки інноваційних підходів до формування культури взаємодії в інклюзивному середовищі, навичок ефективної педагогічної взаємодії у майбутніх фахівців, здатних забезпечити повноцінне включення всіх учасників освітнього процесу, враховуючи їхні індивідуальні потреби та можливості, у контексті сучасних законодавчих імперативів та суспільних очікувань.

Формування культури взаємодії студентів в інклюзивному освітньому середовищі є складним і багатокомпонентним процесом, що потребує чіткого теоретико-методологічного підґрунтя, зокрема – визначення та впровадження ефективних принципів її розвитку. Попри наявність досліджень, присвячених інклюзивній освіті (О. Жилка, С. Ілляш, Т. Качалова, А. Колупаєва, Г. Лещук, І. Малишевська, С. Мironova, І. Мironюк, І. Осадченко, М. Пантук, І. Садова, С. Стеблук, О. Таранченко, А. Шевцов, J. Deppler, T. Loreman, U. Sharma та ін.), питання саме принципів організації конструктивної взаємодії між студентами в умовах університетської інклюзії досі недостатньо висвітлене в науковій літературі.

У дослідженні нами поставлено за **мету**: визначити та схарактеризувати принципи формування культури взаємодії студентів в інклюзивному середовищі університету.

Виклад основного матеріалу. В ході наукового пошуку ефективних і дієвих принципів формування культури взаємодії студентів в інклюзивному середовищі університету доцільно звернути увагу на інклюзивні цінності освіти, які визначають нову парадигму освітніх відносин та орієнтують на гуманістичний характер самої освіти і полягають в восьми принципах інклюзивної освіти:

- 1) Цінність людини не залежить від її здібностей і досягнень.
- 2) Кожна людина здатна відчувати і думати.
- 3) Кожна людина має право на спілкування і на те, щоб бути почутою.
- 4) Всі люди потребують один одного.
- 5) Справжня освіта може здійснюватися тільки в контексті реальних взаємин.
- 6) Всі люди мають потребу в підтримці і дружбі однолітків.
- 7) Для всіх учнів досягнення прогресу швидше може бути в тому, що вони можуть робити, ніж у тому, що не можуть.
- 8) Різноманітність підсилює всі сторони життя людини (Качалова, 2018, с. 80).

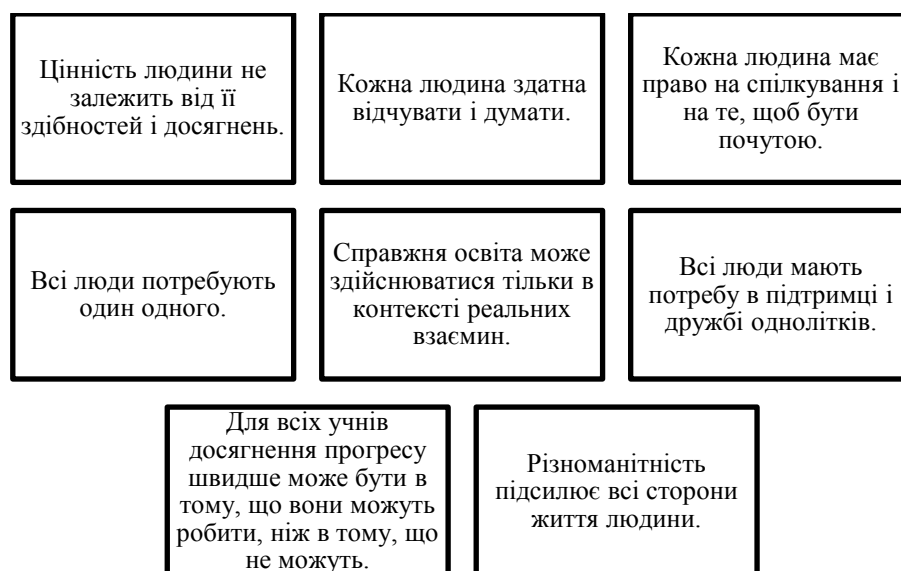

Рис. 1. Інклюзивні цінності освіти

Цінними для нашого дослідження є праці науковців, присвячених формуванню інклюзивної культури у майбутніх педагогів. Так, згідно з особистісно орієнтованим підходом, формування інклюзивної культури у майбутніх педагогів ґрунтується на принципах взаємодії, що передбачає партнерські стосунки, визнання цінності кожної особистості та створення сприятливих умов для розвитку всіх учасників освітнього процесу. Така культура виявляється через толерантне, поважне та гуманістичне спілкування в освітньому середовищі (Лещук, 2020; Осадченко, 2024). Водночас рівень

інклюзивної культури освітян безпосередньо залежить від їхньої обізнаності щодо особливостей інклюзивної освіти, що, у свою чергу, є невіддільною складовою загального культурного розвитку особистості (Губарь, Коваленко, Баранець, 2024). Із позицій середовищного підходу інклюзивна культура в закладах вищої освіти постає як специфічне інтегративне середовище, в якому впроваджуються адаптаційні механізми, що відповідають потребам конкретного освітнього закладу та є невід'ємною частиною його загальної структури. Це сприяє створенню системи підтримки для студентів із особливими потребами з боку як адміністрації, так і академічної спільноти, що дозволяє знизити ймовірність виникнення конфліктних ситуацій (Качалова, 2018).

Грунтовне вивчення наукового доробку вчених дало нам можливість виокремити ключові принципи формування культури взаємодії студентів в інклюзивному університетському середовищі: *рівності та недискримінації, толерантності й поваги до різноманітності, емпатії та емоційної чутливості, партнерства та кооперації, педагогічної підтримки й супроводу, активної соціальної участі, рефлексивності, інклюзивної педагогічної культури, саморегуляційності* (рис. 2).

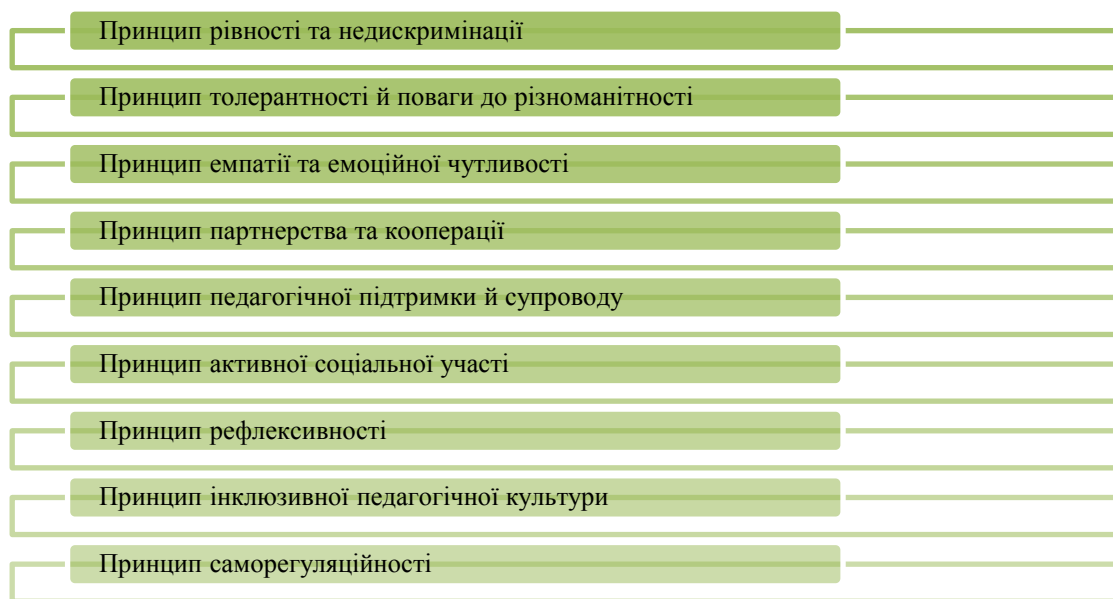

Рис. 2. Ключові принципи формування культури взаємодії студентів в інклюзивному університетському середовищі

– *Принцип рівності та недискримінації.* Передбачає безумовне визнання рівної гідності та прав усіх студентів, незалежно від індивідуальних особливостей, та виключення будь-яких форм дискримінації, упередженого ставлення чи соціального виключення в освітньому процесі.

– *Принцип толерантності й поваги до різноманітності.* Базується на прийнятті багатоманітності людського досвіду та позитивному ставленні до осіб із відмінностями в розвитку, світогляді, культурі чи соціальному статусі. Сприяє формуванню відкритості до діалогу та взаємного збагачення.

– *Принцип емпатії та емоційної чутливості.* Полягає в розвитку здатності розуміти емоційний стан іншої особи, виявляти співпереживання, підтримку й конструктивну участь у соціальній взаємодії, що є критично важливим у змішаних студентських колективах.

– *Принцип партнерства та кооперації.* Орієнтує учасників освітнього процесу на горизонтальні, взаємоповажні форми спілкування, що передбачають співдіяльність, взаємодопомогу та спільну відповідальність за результат взаємної роботи.

– *Принцип педагогічної підтримки й супроводу.* Наголошує на необхідності створення системи цілеспрямованої підтримки з боку педагогічного колективу, тьюторів і кураторів для формування сприятливого мікроклімату в інклюзивному середовищі.

– *Принцип активної соціальної участі.* Сприяє залученню всіх студентів до спільних навчальних, культурних і соціальних ініціатив, що забезпечує реалізацію потенціалу особистості через інтеграцію в академічне співтовариство.

– *Принцип рефлексивності.* Забезпечує розвиток критичного осмислення власного досвіду взаємодії, сприяє формуванню свідомого ставлення до власних установок, цінностей і моделей поведінки у процесі спілкування з іншими.

– *Принцип інклюзивної педагогічної культури*. Визначає необхідність формування у всіх учасників освітнього процесу світоглядних, етичних і професійних настанов, що відповідають ідеології інклюзивності та гуманізму в університетській освіті.

– *Принцип саморегуляційності*. Забезпечує розвиток саморегуляції поведінки у всіх учасників освітнього процесу та саморегуляцію особистості у процесі взаємодії студентів в інклюзивному університетському середовищі (Grynova, Kononets, Zhamardiy, Khomenko, Kyrylchuk, Stryzhak, 2024).

Механізми реалізації ключових принципів формування культури взаємодії студентів в інклюзивному університетському середовищі визначено й узагальнено систематизовано у таблиці 1.

Таблиця 1

Механізми реалізації ключових принципів формування культури взаємодії студентів в інклюзивному університетському середовищі

№	Принцип	Пояснення суті принципу	Приклади реалізації у практиці педагогічного університету
1	Рівності та недискримінації	Забезпечення рівного доступу до навчання, участі в академічному та соціальному житті без упереджень або бар'єрів.	Адаптація навчальних матеріалів для студентів з порушеннями зору; впровадження політик «zero tolerance» до дискримінації.
2	Толерантності й поваги	Прийняття багатоманітності, сприяння розвитку поваги до культурних, соціальних, психофізичних відмінностей між студентами.	Проведення тренінгів з міжкультурної комунікації; відзначення Міжнародного дня людей з інвалідністю в студентських заходах.
3	Емпатії та емоційної чутливості	Формування здатності до співпереживання та чутливості до емоційного стану іншого в контексті навчання та співпраці.	Організація інтерактивних занять із рольовими іграми; психологічні майстерні для розвитку емоційного інтелекту студентів.
4	Партнерства та кооперації	Побудова взаємин на засадах взаємоповаги, співпраці, рівноправності в командній роботі та навчанні.	Групові проекти з чітким розподілом ролей; програми наставництва «студент для студента», що включають студентів з інвалідністю.
5	Педагогічної підтримки	Забезпечення стійкої присутності педагогів як фасилітаторів, консультантів, модераторів інклюзивного діалогу.	Індивідуальні консультації викладачів; наявність координатора з інклюзивної освіти у структурі університету.
6	Активної соціальної участі	Заохочення участі студентів у спільному академічному й позанавчальному житті для запобігання соціальній ізоляції.	Інтеграція студентів з ООП у студентське самоврядування, клуби за інтересами, спортивні або волонтерські ініціативи.
7	Рефлексивності	Формування навичок самоаналізу, осмислення власної поведінки у взаємодії з іншими, зокрема в ситуаціях напруги або непорозуміння.	Щоденники спостереження чи рефлексії після командної роботи; включення рефлексивних блоків у навчальні заняття.
8	Інклюзивної педагогічної культури	Системне впровадження інклюзивних підходів на рівні університетської політики, освітніх програм і міжособистісної комунікації.	Курси з інклюзивної педагогіки для викладачів; створення університетського центру підтримки інклюзивного навчання.
9	Саморегуляційності	Системне впровадження саморегуляційного підходу до освітнього процесу, реалізації освітніх програм, міжособистісної комунікації.	Проведення для студентів тренінгів із саморегуляції навчальної діяльності, саморегуляції поведінки, застосування методик саморегуляції під час навчальних занять, виховних заходів, створення педагогічних майстерень викладачів «Саморегуляція особистості».

У системі вищої освіти, орієнтованій на цінності інклюзії, принципи формування культури взаємодії студентів відіграють фундаментальну роль у забезпеченні цілісного, безпечного й ефективного навчального простору, відкритого для кожного учасника освітнього процесу. Визначені принципи виступають не лише нормативними орієнтирами, а й механізмами, які забезпечують сталий розвиток міжособистісної взаємодії, соціальної інтеграції та академічної мобільності студентів. Вочевидь, принцип рівності та недискримінації є базовим чинником інституційної справедливості, що гарантує рівний доступ до освітніх ресурсів, участі в академічному житті та самореалізації незалежно від індивідуальних особливостей чи соціального статусу. Принцип толерантності й поваги до різноманітності формує відкритість до багатоманіття, сприяє подоланню стереотипів і стимулює конструктивний міжособистісний діалог у мультикультурному середовищі ЗВО. Принцип емпатії та емоційної чутливості активізує розвиток емоційного інтелекту як важливої компетентності студентів, що дозволяє глибше розуміти потреби одне одного, сприяє гармонізації комунікації та зниженню конфліктогенності. Принцип партнерства та кооперації передбачає формування рівноправних, взаємодопоміжних відносин між учасниками освітнього процесу, ґрунтованих на взаємній довірі, підтримці та спільній відповідальності за досягнення освітніх цілей. Принцип педагогічної підтримки й супроводу визначає активну роль викладача як фасилітатора інклюзивного середовища, що забезпечує своєчасне реагування на освітні та психоемоційні потреби студентів, особливо з числа маломобільних чи вразливих груп. Принцип активної соціальної участі спрямований на стимулювання студентів до залучення в освітні, культурні й соціальні ініціативи, що сприяє побудові згуртованого студентського середовища та запобігає явищам соціальної ізоляції. Принцип рефлексивності забезпечує розвиток критичного мислення, здатності до самооцінювання власної поведінки та її впливу на взаємодію в групі, що є особливо важливим у контексті вирішення конфліктних чи чутливих ситуацій. Принцип інклюзивної педагогічної культури забезпечує інтеграцію інклюзивних цінностей на рівні освітньої політики ЗВО, академічних програм і щоденної практики, трансформуючи університет у відкриту, адаптивну та справедливу інституцію. Принцип саморегуляційності передбачає розвиток у студентів внутрішньої дисципліни, етичної відповідальності та здатності до самостійного прийняття рішень у процесі взаємодії з іншими, що підвищує автономність і культуру поведінки в інклюзивному просторі. Загалом, реалізація зазначених принципів сприяє формуванню цілісної культури взаємодії, що ґрунтується на засадах гуманізму, взаємоповаги та соціальної відповідальності, а також забезпечує умови для якісної освіти кожного студента у плюралістичному академічному середовищі.

Висновки. Отже, визначено ключові принципи формування культури взаємодії студентів в інклюзивному університетському середовищі: рівності та недискримінації, толерантності й поваги до різноманітності, емпатії та емоційної чутливості, партнерства та кооперації, педагогічної підтримки й супроводу, активної соціальної участі, рефлексивності, інклюзивної педагогічної культури та саморегуляційності, кожен з яких має важливе і функціональне навантаження. Так, принцип рівності та недискримінації передбачає безумовне визнання рівної гідності та прав усіх студентів, незалежно від індивідуальних особливостей, та виключення будь-яких форм дискримінації, упередженого ставлення чи соціального виключення в освітньому процесі. Принцип толерантності й поваги до різноманітності базується на прийнятті багатоманітності людського досвіду та позитивному ставленні до осіб із відмінностями в розвитку, світогляді, культурі чи соціальному статусі. Сприяє формуванню відкритості до діалогу та взаємного збагачення. Принцип емпатії та емоційної чутливості полягає в розвитку здатності розуміти емоційний стан іншої особи, виявляти співпереживання, підтримку та конструктивну участь у соціальній взаємодії, що є критично важливим у змішаних студентських колективах. Принцип партнерства та кооперації орієнтує учасників освітнього процесу на горизонтальні, взаємоповажні форми спілкування, що передбачають співдіяльність, взаємодопомогу та спільну відповідальність за результат взаємної роботи. Принцип педагогічної підтримки й супроводу наголошує на необхідності створення системи цілеспрямованої підтримки з боку педагогічного колективу, тьюторів і кураторів для формування сприятливого мікроклімату в інклюзивному середовищі. Принцип активної соціальної участі сприяє залученню всіх студентів до спільних навчальних, культурних і соціальних ініціатив, що забезпечує реалізацію потенціалу особистості через інтеграцію в академічне співтовариство. Принцип рефлексивності забезпечує розвиток критичного осмислення власного досвіду взаємодії, сприяє формуванню свідомого ставлення до власних установок, цінностей і моделей поведінки у процесі спілкування з іншими. Принцип інклюзивної педагогічної культури визначає необхідність формування у всіх учасників освітнього процесу світоглядних, етичних і професійних настанов, що відповідають ідеології інклюзивності та гуманізму в університетській освіті. Принцип саморегуляційності забезпечує розвиток саморегуляції поведінки у всіх учасників освітнього процесу та саморегуляцію особистості у процесі взаємодії студентів в інклюзивному університетському середовищі.

Перспективи подальших досліджень лежать у площині пошуку дієвих механізмів реалізації принципів формування культури взаємодії студентів в інклюзивному університетському середовищі, методологічних підходів та розробки моделі формування культури взаємодії студентів в інклюзивному середовищі педагогічних університетів.

Список використаних джерел

- Губарь, О. Г., Коваленко, В. В., Баранець, І. В. (2024). Інклюзивна культура в освітньому просторі: проблеми та перспективи. *Inclusion and Diversity*, 3, 26-33.
- Жилка, О. (2018). Основні правила етичного спілкування з людьми з особливими потребами: година спілкування з елементами тренінгу для учнів 4 класу. *Дитина з особливими потребами*, 7 (43), 15-18.
- Качалова, Т. В. (2018). Формування інклюзивної культури закладу вищої освіти. *Психолого-педагогічні науки*, 3, 1-9.
- Колупаєва, А., Таранченко, О. (2023). *Інклюзія: покроково для педагогів*: навч.-метод. посібник. Київ.
- Лешук, Г. (2020). Інклюзивна комунікація як інструмент формування інклюзивної культури: термінологічний аналіз. *Social Work and Education*, 8, 3, 364-372.
- Малишевська, І. (2018). *Теоретико-методичні основи підготовки фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища*. (Автореф. дис. д-ра пед. наук). Київ.
- Малишевська, І. А. (2016). Інклюзивне освітнє середовище: генеза поняття. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 3, 19-26.
- Миронова, С. (2016). *Педагогіка інклюзивної освіти*: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка.
- Миронюк, І., Стеблюк, С. (2022). Інтегрований підхід у підготовці майбутніх фахівців спеціальної освіти до роботи у команді супроводу дітей з особливими освітніми потребами. В кн. С. В. Стеблюк (Упоряд.), *Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців спеціальної освіти*: збірник тез доповідей І наук.-практ. інтернет-конф. з міжнародною участю (с. 76-93). Ужгород: ДВНЗ «УжНУ».
- Осадченко, І. І. (2024). Особливості формування інклюзивної культури майбутніх соціальних працівників засобами арт-терапії. *Мистецька освіта та розвиток творчої особистості*, 4, 79-86.
- Пантюк, М., Садова, І., Ілляш, С. (2022). Готовність педагога до роботи в умовах освітньої інклюзії як наукова проблема. *Молодь і ринок*, 1 (199), 6-11.
- Шевцов, А. Г. (2009). Системний підхід до організації інтегрованого навчання студентів з обмеженою життєдіяльністю у вищому навчальному закладі. В кн. *Соціально-педагогічна реабілітація в закладах освіти: проблеми та перспективи* (с. 22-24). Хмельницький: ХІСТУУ.
- Deppeler, J., Loreman, T., & Sharma, U. (2005). Reconceptualising specialist support services in inclusive classrooms. *Australasian Jour inclusive classrooms. Australasian Journal of Special Education*, 29 (2), 117-127.
- Grynova, M., Kononets, N., Zhamardiy, V., Khomenko, A., Kyrylchuk, O., & Stryzhak, Y. (2024). The Model Of Realization Of Pedagogical Conditions Of Formation Of Self-Regulatory Competence Of Future Foreign Language Teachers. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 14, 2, 45-56.

References

- Deppeler, J., Loreman, T., & Sharma, U. (2005). Reconceptualising specialist support services in inclusive classrooms. *Australasian Jour inclusive classrooms. Australasian Journal of Special Education*, 29 (2), 117-127.
- Grynova, M., Kononets, N., Zhamardiy, V., Khomenko, A., Kyrylchuk, O., & Stryzhak, Y. (2024). The Model Of Realization Of Pedagogical Conditions Of Formation Of Self-Regulatory Competence Of Future Foreign Language Teachers. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 14, 2, 45-56.
- Hubar, O. H., Kovalenko, V. V., & Baranets, I. V. (2024). Inkluzivna kultura v osvitnomu prostori: problemy ta perspektvyvy [Inclusive culture in the educational space: problems and prospects]. *Inclusion and Diversity*, 3, 26-33 [in Ukrainian].
- Kachalova, T. V. (2018). Formuvannia inkluzyvnoi kultury zakladu vyshchoi osvity [Forming an inclusive culture of a higher education institution]. *Psykhologo-pedahohichni nauky [Psychological and pedagogical sciences]*, 3, 1-9 [in Ukrainian].
- Kolupaieva, A., & Taranchenko, O. (2023). *Inkluziia: pokrokovy dlia pedahohiv [Inclusion: a step-by-step guide for educators]*: navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv [in Ukrainian].
- Leshchuk, H. (2020). Inkluzivna komunikatsiia yak instrument formuvannia inkluzyvnoi kultury: terminolohichni analiz [Inclusive communication as a tool for forming an inclusive culture: terminological analysis]. *Social Work and Education*, 8, 3, 364-372 [in Ukrainian].
- Malyshevska, I. (2018). *Teoretyko-metodychni osnovy pidhotovky fakhivtsiv psykhologo-pedahohichnoho profilu do roboty v umovakh inkluzyvnoho osvitnoho seredovyshcha [Theoretical and methodological foundations of training psychological and pedagogical specialists to work in an inclusive educational environment]*. (Extended abstract of PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].

- Malyshevska, I. A. (2016). Inkliuzyvne osvitnie seredovyshche: heneza poniattia [Inclusive educational environment: the genesis of the concept]. *Osoblyva dytna: navchannia i vykhovannia [Special child: education and upbringing]*, 3, 19-26 [in Ukrainian].
- Myroniuk, I., & Stebliuk, S. (2022). Intehrovanyi pidkhid u pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv spetsialnoi osvity do roboty u komandi suprovodu ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy [An integrated approach to preparing future special education professionals to work in a team supporting children with special educational needs]. In S. V. Stebliuk (Comp.), *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti u maibutnikh fakhivtsiv spetsialnoi osvity [Formation of professional competence in future special education specialists]: zbirnyk tez dopovidei I nauk.-prakt. internet-konf. z mizhnarodnoiu uchastiu* (pp. 76-93). Uzhhorod: DVNZ «UzhNU» [in Ukrainian].
- Myronova, S. (2016). *Pedahohika inkliuzyvnoi osvity [Pedagogy of inclusive education]: navchalno-metodychnyi posibnyk*. Kam'ianets-Podilskyi: Kam'ianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni I. Ohienka [in Ukrainian].
- Osadchenko, I. I. (2024). Osoblyvosti formuvannia inkliuzyvnoi kultury maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv zasobamy art-terapii [Peculiarities of forming an inclusive culture of future social workers through art therapy]. *Mystetska osvita ta rozvytok tvorchoyi osobystosti [Art education and development of creative personality]*, 4, 79-86 [in Ukrainian].
- Pantiuk, M., Sadova, I., & Illiash, S. (2022). Hotovnist pedahoha do roboty v umovakh osvitnoi inkliuzii yak naukova problema [Teacher's readiness to work in conditions of educational inclusion as a scientific problem]. *Molod i rynok [Youth and the market]*, 1 (199), 6-11 [in Ukrainian].
- Shevtsov, A. H. (2009). Systemnyi pidkhid do orhanizatsii intehrovanoho navchannia studentiv z obmezhenoiu zhyttiedialnistiu u vyshchomu navchalnomu zakladi [A systematic approach to organizing integrated learning for students with disabilities in a higher educational institution]. In *Sotsialno-pedahohichna reabilitatsiia v zakladakh osvity: problemy ta perspektyvy [Socio-pedagogical rehabilitation in educational institutions: problems and prospects]* (pp. 22-24). Khmelnytskyi: KhISTUU [in Ukrainian].
- Zhylka, O. (2018). Osnovni pravyla etychnoho spilkuvannia z liudmy z osoblyvymy potrebamy: hodyna spilkuvannia z elementamy treninhu dlia uchniv 4-ho klasu [Basic rules of ethical communication with people with special needs: an hour of communication with training elements for 4th grade students]. *Dytyna z osoblyvymy potrebamy [Child with special needs]*, 7 (43), 15-18 [in Ukrainian].

HUBAR O.

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

PRINCIPLES OF FORMING A CULTURE OF STUDENT INTERACTION IN AN INCLUSIVE UNIVERSITY ENVIRONMENT

In the article, the author identifies and characterizes the key principles of forming a culture of student interaction in an inclusive university environment: equality and non-discrimination, tolerance and respect for diversity, empathy and emotional sensitivity, partnership and cooperation, pedagogical support and guidance, active social participation, reflexivity, inclusive pedagogical culture, and self-regulation. Thus, the principle of equality and non-discrimination implies the unconditional recognition of the equal dignity and rights of all students, regardless of individual characteristics, and the exclusion of any forms of discrimination, prejudice or social exclusion in the educational process. The principle of tolerance and respect for diversity is based on the acceptance of the diversity of human experience and a positive attitude towards people with differences in development, worldview, culture or social status. It contributes to the formation of openness to dialogue and mutual enrichment. The principle of empathy and emotional sensitivity consists in developing the ability to understand the emotional state of another person, to show empathy, support and constructive participation in social interaction, which is critically important in mixed student groups. The principle of partnership and cooperation orients participants in the educational process to horizontal, mutually respectful forms of communication that involve cooperation, mutual assistance and joint responsibility for the result of mutual work. The principle of pedagogical support and accompaniment emphasizes the need to create a system of targeted support from the teaching staff, tutors and curators to form a favorable microclimate in an inclusive environment. The principle of active social participation contributes to the involvement of all students in joint educational, cultural and social initiatives, which ensures the realization of the potential of the individual through integration into the academic community. The principle of reflexivity ensures the development of critical reflection on one's own experience of interaction, contributes to the formation of a conscious attitude towards one's own attitudes, values and models of behavior in the process of communicating with others. The principle of inclusive pedagogical culture determines the need to form ideological, ethical, and professional guidelines among all participants in the educational process that correspond to the ideology of inclusivity and humanism in university education. The principle of self-regulation ensures the development of self-regulation of behavior in all participants in the educational process and self-regulation of the individual in the process of student interaction in an inclusive university environment.

Key words: *inclusive education, inclusive values, culture of interaction, principles, professional training, inclusive environment, university, students.*

Стаття надійшла до редакції 07.05.2025 р.